

Warszawa, 12 stycznia 2024 r.

Protokół drugiego posiedzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Badań Naukowych i Innowacji w Ochronie Zdrowia

W dniu 12 stycznia 2024 r. w gmachu Senatu odbyło się posiedzenie Parlamentarnego Zespołu ds. Badań Naukowych i Innowacji w Ochronie Zdrowia, na temat *Pacjent onkologiczny a szanse na posiadanie potomstwa w polskiej rzeczywistości*.

Otwierając posiedzenie, **Marszałek Senatu Małgorzata Kidawa-Błońska** podkreśliła, że kobiety skład spotkania, z reprezentacją Pań senator i z udziałem Pani Minister Zdrowia, świadczy o tym, że temat nie zostanie zaniechany, biorąc pod uwagę bezpieczeństwo kobiet marzących o posiadaniu dziecka.

Minister Zdrowia Izabela Leszczyna zaznaczyła, iż priorytetem Ministerstwa Zdrowia jest, aby osoby pragnące potomstwa, bez względu na to, jaki jest stan ich zdrowia, mogły zostać rodzicami. Zapowiedziała, że 1 czerwca br. rozpocznie się finansowanie z budżetu państwa leczenia bezpłodności metodą in vitro. W ministerialnym programie nie zabraknie też onkopłodności, a zajmie się tym niebawem nowopowołany zespół. Minister Zdrowia wspomniała również o planowanym finansowaniu bankowania gamet. Towarzyszyć wspomnianemu programowi będzie szeroka akcja informacyjno-edukacyjna dla pacjentów oraz onkologów.

Prof. dr hab. n. med. Mirosław Wielgoś, konsultant krajowy w dziedzinie perinatologii, powiedział, że problem nowotworów złośliwych w ciąży stanowi 0,1 wszystkich ciąż, co oznacza, że 1:1 000 ciężarnych ma nowotwór i jest to 300 kobiet w ciąży rocznie. Problem jest złożony, obok medycznego także socjalny i psychologiczny. Nowotwory złośliwe związane z ciążą dotyczą całego okresu ciąży i 12-tu miesięcy po porodzie. Najczęściej występującymi nowotworami złośliwymi u ciężarnych są: rak piersi,

rak szyjki macicy, choroby krwi, czerniak i rak tarczycy. Stale zwiększająca się skala problemu powodowana jest opóźnianiem macierzyństwa, wzrostem zachorowalności na nowotwory złośliwe a także zwiększającą się liczbą ciąż. Profesor Wielgoś wspomniał, że w 2016 r. przygotowane zostały wspólne rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego i Polskiego Towarzystwa Onkologicznego, dotyczące postępowania w ciąży z chorobą nowotworową. Są opublikowane, należy je tylko upowszechniać i stosować w praktyce. Profesor zaznaczył, że współpraca pracowników ochrony zdrowia z fundacjami takimi jak *Rak'n'Roll* czy uczestniczenie w kampaniach edukacyjnych typu *Boskie Matki* jest potrzebna, żeby osoby dotknięte problemem nie szukały po omacku, a droga pacjentki była jasno wytyczona w każdym aspekcie.

Dr n. med. Elżbieta Wojciechowska-Lampka, specjalista onkologii klinicznej, powiedziała, że do 24 roku życia najczęściej w ciąży występują chłoniaki Hodgkina, potem raki tarczycy i czerniaki, a od 25 do 45 roku życia rak piersi. Onkolog musi wziąć pod uwagę wszystkie alternatywy leczenia. Pani doktor stwierdziła, że pacjentki poddane radioterapii rodzą zdrowe dzieci, a polscy onkolodzy-radioterapeuci są nagradzani za prace we wdrażaniu radioterapii w ciąży.

Specjalista perinatologii Jarosław Leńniczak przedstawił projekt poradni patologii ciąży dla kobiet z chorobami nowotworowymi. Aby zagwarantować matce i dziecku optymalną opiekę, placówka taka powinna dysponować wielodyscyplinarnym zespołem specjalistów z indywidualnymi planami leczenia i opieki, z jej kontynuacją po porodzie. Wymieniony zespół miałby składać się z onkologów i ginekologów-onkologów, zapewniających specjalistyczną opiekę onkologiczną, perinatologów położników i neonatologów kontrolujących przebieg ciąży i przygotowujących do porodu oraz psychologów i psychiatrów oferujących wsparcie emocjonalne i pomagających w łagodzeniu stresu. Terapia onkologiczna polegałaby na minimalizowaniu ryzyka dla płodu przy skutecznym leczeniu nowotworu u matki oraz regularnym monitorowaniu jego zdrowia. Poradnie pomagałyby w ocenie ryzyka dziedziczenia choroby nowotworowej oraz wspierałyby i edukowały rodzinę. Współpracowałyby z Centrami Badawczymi w celu poprawy leczenia i umożliwiłyby dostęp do najnowszych terapii i metod leczenia. Poradnia powinna również być dostępna telemedycznie, oferując konsultacje online. Założeniem jest także współpraca z międzynarodowymi ośrodkami specjalizującymi się w onkologii ciążyowej

w celu wymiany wiedzy. W takiej poradni planowana będzie terapia onkologiczna po porodzie, a matka otrzyma wsparcie w opiece nad noworodkiem.

Prof. dr n. med. Rafał Kurzawa, prezes Polskiego Towarzystwa Medycyny Rozrodu i Embriologii, mówił o zabezpieczeniu płodności u pacjentów onkologicznych. Oceniał, że Polska jest 20 lat w tyle w stosunku do innych krajów. Leczenie onkologiczne, chemoterapią i radioterapią, zabija komórki germinalne, a osoby poddane leczeniu w wielu wypadkach stają się bezpłodne. Można im zabezpieczyć płodność poprzez zabezpieczenie gamet przed rozpoczęciem leczenia. Zdaniem prof. Kurzawy, do 1 000 kobiet rocznie może wymagać wsparcia w ramach programów onkopłodności. Metody zachowania płodności dotyczą obu płci i dzielą się na tradycyjne: hormonalne i chirurgiczne oraz innowacyjne-biotechnologiczne. Zabezpieczenie płodności u mężczyzn jest proste, wystarczy zamrozić nasienie przed rozpoczęciem leczenia choroby nowotworowej. Natomiast u kobiet oraz dziewcząt stosowana jest supresja farmakologiczna jajników, transpozycja jajników poza obszary naświetlania i metody bardziej zaawansowane, polegające na stymulacji jajczkowania, jak mrożenie komórek jajowych oraz zarodków. Stosuje się również pobranie tkanki jajnikowej, zamrożenie fragmentów jajnika, przechowywanie i transplantacja tkanki jajnikowej po zakończeniu leczenia onkologicznego. Profesor Kurzawa zauważył, że należy zmierzyć się z problemem świadomości pacjentów, iż mają prawo korzystać z wymienionych procedur. Potrzebne jest stworzenie systemu instytucjonalno-organizacyjnego, który powinien obejmować jednostki onkologiczne, chirurgiczne oraz ośrodki wspomaganą prokreacji. Należałoby wprowadzić rejestr procedur rozrodu wspomaganego medycznie, żeby kontrolować efektywność i jakość leczenia. Profesor nadmienił, że wszystko wymaga finansowania.

Dr n. med. Joanna Kufel-Grabowska, przewodnicząca Sekcji Płodności w Chorobie Nowotworowej w Polskim Towarzystwie Onkologicznym, rekomenduje „konieczność stworzenia skoordynowanego zespołu opieki nad chorą z rakiem piersi w wieku rozrodczym, składającego się z onkologa klinicznego, radioterapeuty, chirurga onkologa, ginekologa, specjalisty medycyny rozrodu, psychologa, genetyka, pielęgniarki i koordynatora onkologicznego, ewentualnie, w przypadku współwystępowania ciąży, także dołączenie do zespołu perinatologa, neonatologa i pielęgniarki laktacyjnej.

Z uwagi na częsty kontakt chorej z koordynatorką onkologiczną, przeszkolenie koordynatorów na temat metod zabezpieczenia płodności oraz choroby nowotworowej

w ciąży, stworzenie materiałów informacyjnych oraz internetowych z dostępem do adresów ośrodków zabezpieczenia płodności, do których chora zostanie skierowana zaraz po diagnozie choroby nowotworowej.

Finansowanie procedur zabezpieczenia płodności: mrożenie nasienia w przypadku chłopców i mężczyzn oraz komórek jajowych, zarodków lub tkanki jajnika w przypadku dziewczynek i kobiet w wieku rozrodczym. Zapewnienie finansowania przechowywania materiału do czasu woli jego wykorzystania, co może nastąpić nawet po 20 latach w przypadku materiału pobranego od kilkuletnich dziewcząt.

Stworzenie sieci wyspecjalizowanych ośrodków, prowadzących ciężę chorych po chorobie nowotworowej oraz opiekujących się dziewczynkami po leczeniu onkologicznym pod względem endokrynologicznym i ginekologicznym”.

Prof. dr hab. med. Łukasz Wicherek z Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie zaznaczył, że zmianie powinna ulec struktura finansowania zabiegów medycznych, aby spopularyzować chirurgię małoinwazyjną, oszczędzającą, pozwalającą zachować płodność. Profesor podkreślił, że upowszechnienie procedur typu kolposkopia czy konizacja umożliwi wykrycie zmian przednowotworowych i rozpoznanie raka we wczesnej postaci, a także uchroni kobietę przed usunięciem macicy, co, zdaniem profesora, jest nadmiernie praktykowane.

Ekspertcy nawiązali do prawnych aspektów procedur onkofertylity, wymagających pewnych regulacji i nakładów finansowych, umożliwiających wzrost ich liczby. Dzięki temu, w opinii **prof. dr hab. n. med. Roberta Spaczyńskiego, konsultanta krajowego w dziedzinie endokrynologii ginekologicznej i rozrodczości**, możliwe byłoby w przeciągu 3, 4 lat dogonienie w tym zakresie chociażby Republiki Federalnej Niemiec.

Dr Agnieszka Zemke-Górecka z Wydziału Prawa Uniwersytet w Białymstoku i dr n. med. Monika Leśniewska, ginekolog położnik z Kliniki Rozrodczości i Endokrynologii Ginekologicznej w Białymstoku przedstawiły wnioski de lege lata i de lege ferenda: „

- prawo do zdrowia reprodukcyjnego jest fundamentalnym prawem człowieka;
- prawa reprodukcyjne przysługują jednostkom i parom, chroniąc ich podmiotowość i wolność w domenie reprodukcji;
- decyzja o poczęciu i urodzeniu dziecka jest prawem człowieka, aczkolwiek dopuszczalność prokreacji wspomaganiej medycznie uzależnione jest od ustalenia granic ustawowych;

- kryterium dostępności wymaga interwencji ustawodawcy w przypadku zabezpieczenia płodności na przyszłość;
- zasada wszechstronnego informowania pacjenta stanowi gwarancję praw reprodukcyjnych człowieka;
- informacja pełna i perspektywiczna pozwala na samostanowienie pacjenta o jego zdrowiu reprodukcyjnym;
- ogólny wzorzec działania lekarza onkologa powinien obejmować obowiązek szczególnej staranności w udzielaniu informacji związanej z konsekwencjami terapii onkologicznej w zakresie prokreacji po ukończeniu leczenia onkologicznego”.

Podsumowując spotkanie, **przewodnicząca Zespołu, senator Agnieszka Gorgoń-Komor**, poprosiła zgromadzonych ekspertów o wnioski i rekomendacje po posiedzeniu, które przekazane zostaną przez Zespół do Ministerstwa Zdrowia.

BSS (A.D.)